

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТА ФАРМАЦІЇ

УДК: 378.14:615.1:658:339.138

Малий В. В., Софронова І. В., Ольховська А. Б.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ КАФЕДРИ

ФАРМАЦЕВТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

fmm@niph.edu.ua

АНОТАЦІЯ

Збір, зберігання та аналіз історичних даних щодо створення, розвитку та перспектив існування кожної організації є не тільки ознакою шани до минулого, проте й ефективним шляхом до усвідомлення рівня реалізації довгострокових планів, розуміння позитивного й негативного досвіду минулих періодів та допомогою у формуванні цілей та завдань на майбутнє. Стаття присвячена передумовам створення та історичним шляхам розвитку кафедри фармацевтичного маркетингу та менеджменту. Зокрема, представлено розвиток та досягнення кафедри за такими напрямками як матеріально-технічна база кафедри, якісний склад викладачів, міжнародна діяльність, профорієнтаційна робота.

Ключові слова: фармація, освіта, кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту, історія, якісний склад, міжнародна діяльність, профорієнтаційна робота, нагороди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За 25 років свого існування кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту досягла значних результатів та сьогодні є опорною за спеціальністю «Фармація» та випусковою за спеціальностями «Фармація», «Клінічна фармація», «Маркетинг». На сьогодні кафедра є потужною навчальною структурою, яка активно формує та розвиває питання викладання менеджменту та маркетингу у фармації у країні та за кордоном [2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12], організацію самостійної роботи студентів [1] з урахуванням особливостей практичної діяльності на сучасному фармацевтичному ринку [3, 7, 11].

Формулювання цілей статті. Історичний аналіз розвитку кафедри фармацевтичного маркетингу та менеджменту є засобом для найкращого усвідомлення досвіду минулих років та подальшого довгострокового планування майбутньої діяльності кафедри за основними напрямками.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1992 році за ініціативи ректора, академіка НАН України, професора В.П. Черних на базі Української фармацевтичної академії було створено першу в Україні та на післярадянському просторі кафедру менеджменту та маркетингу у фармації. Це стало логічною відповіддю на розвиток ринкових відносин, появу нових організаційно-правових форм господарювання, формування фармацевтичного ринку, підприємництва, конкуренції. Нова економіка висунула нові вимоги до змісту та якос-

ті підготовки спеціалістів фармації, що обумовило основні напрямки програм навчальних дисциплін та наукових досліджень новонародженої кафедри.

Різкий поворот історичного розвитку суспільства обумовив необхідність створення нового покоління керівників, заступників керівників аптек, аптечних підрозділів, фірм, підприємств, які б володіли знаннями, уміннями та навичками менеджменту, маркетингу та економіки.

Нова для фармацевтичних вузів дисципліна «Менеджмент та маркетинг у фармації» стала справжнім дітищем всього колективу новоствореної кафедри. На момент заснування кафедри у 1992 році професорсько-викладацький склад налічував 14 осіб, та 6 осіб навчально-допоміжного персоналу (лаборанти та старші лаборанти). Перший колектив кафедри складала: завідувача кафедри, професор З.М. Мнушко, професор Н.І. Брильова; доценти М.М. Слободянюк, С.В. Хіменко, Н.В. Черноброва, Н.М. Омельченко, В.Г. Андреев, Н.М. Діхтярьова, Н.М. Мусієнко; старші викладачі І.О. Шевченко, Н.І. Софронова, О.П. Гусарова; асистенти Н.В. Чмихало, Н.О. Пузак, які на початковому етапі діяльності кафедри внесли вагомий внесок у формування навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення роботи новоствореної кафедри.



Перший професорсько-викладацький склад кафедри ММФ (1992 р.). Справо наліво нижній ряд: ст.викл. Софронова Н.І., доц. Омельченко Н.М., проф.Мнушко З.М., проф.Брильова Н.І., ст.викл.Шеченко І.О., доц.Слободянюк М.М., доц. Черноброва Н.В.; верхній ряд: ас. Чмихало Н.В., доц.Мусієнко Н.М., ст. лаб.Скрильова Н.М., доц. Хіменко С.В., ас. Пузак Н.О., ст.лаб. Вербицька О.С., доц. Андреев В.Г., ст.лаб. Польцікова В.І.,доц. Діхтярьова Н.М., ст. лаб. Євтушенко О.М.

В умовах відсутності будь-якого виданого матеріалу колектив кафедри з перших днів існування з великими зусиллями, проте з зацікавленістю та натхненням проводив значну роботу з пошуку та формування методичного забезпечення кожної теми нової дисципліни «Менеджмент та маркетинг у фармації». Першою вагомою спробою систематизувати по крупницях зібраний матеріал та напрацювання кафедри з викладання основ менеджменту та маркетингу у фар-

мації став виданий у 1993 році навчально-методичний посібник «Менеджмент у питаннях та відповідях». У 1996 році у продовження видано посібник «Маркетинг у питаннях та відповідях». Навіть через багато років, коли навчально-методичної літератури з дисципліни стало вдосталь, ці перші посібники продовжували користуватися величезною популярністю серед студентів.

Значною віхою у розвитку кафедри стало отримання у 1997 р. УкрФА ліцензій на підготовку фахівців за спеціальностями «Маркетинг», «Економіка підприємства» та «Менеджмент організації», що суттєво змінило зміст та обсяги роботи. Кафедра менеджменту та маркетингу у фармації стала випусковою зі спеціальності «Маркетинг». Ці зміни в обсязі та змісті навчальної роботи кафедри, розширення кола дисциплін, що викладалися, зумовили зміни в кадровому складі. Частина викладачів кафедри менеджменту та маркетингу у фармації у різні періоди отримали другу вищу економічну освіту за спеціальностями «Маркетинг», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Міжнародний менеджмент», «Економіка підприємства» та за надсистемними спеціальностями «Бізнес-адміністрування», «Інтелектуальна власність». Це професори З.М. Мнушко (1995 р.), В.В. Малий (2013 р.), М.М. Слободянюк (2001 р.), О.М. Євтушенко (1995 р.), Пестун І.В. (2015 р.), доценти Н.М. Діхтярьова (1998 р.), Л.П. Дорохова (1998 р.), Н.О. Пузак (2001 р.), А.Б. Ольховська (2015 р.), І.В. Тиманюк (2012 р.).

У 2005 році було отримано ліцензію на підготовку магістрів спеціальності «Маркетинг». У 2016 р. кафедра успішно пройшла чергову переакредитацію спеціальності «Маркетинг» за освітньо-кваліфікаційними рівнями магістр та бакалавр, що вкотре підтвердило високий рівень викладання дисциплін.

Весь найкращий навчальний та науковий матеріал, що вдалося зібрати за час викладання дисципліни та стало справжнім підґрунтям формування управлінських засад у фармацевтичній галузі 1998 р. перетворився у видання першого в Україні підручника з дисципліни «Менеджмент у фармації». Та вже через рік, у 1999 р., було видано другу частину підручника «Маркетинг у фармації», яка стала значним досягненням у навчально-методичному забезпеченні дисципліни, і дала змогу як студентам, так і широкому колу фахівців отримати знання та навички фармацевтичного маркетингу. Ще одним здобутком стало отримання підручником «Менеджмент та маркетинг у фармації» (у 2-х частинах) дипломів II та III ступенів (1999, 2002) у номінації «Підручники» на обласному форумі Харківщини «Освіта, наука, виробництво – шляхи інтеграції» (2002). У 2007 р. та 2008 р. підручники були видані російською мовою. Друге україномовне видання у двох частинах вийшло з друку у 2009 р. та 2010 р. У 2014 році за рішенням Науково-методичної комісії з фармації Міністерства освіти і науки України підручник був ухвалений як базовий для студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів (фармацевтичних факультетів) IV рівня акредитації. У 2015 році навчальний посібник для самостійної роботи студентів з дисципліни менеджмент та маркетинг у фармації отримав гриф МОЗ України, у 2016 році ним отримано диплом у номінації «Навчальна та навчально-методична література та розробки» III науково-освітньої конференції «Публічне управління ХХ». У 2017 році навчальний посібник з дисципліни «Етика та деонтологія у фармації» підготовлений та наданий для отримання грифу.

Протягом 2015-2016 рр. професорсько-викладацьким складом кафедри взято участь у розробці стандарту вищої освіти України для другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 226 «Фармація», розроблено варіативні частини освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми галузевого стандарту вищої освіти для ОКР «Магістр» галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» спеціальності 8.03050701 «Маркетинг», розроблено освітні програми «Маркетинг» для спеціальності 075 «Маркетинг» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для другого (магістерського) та першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти.



Колектив кафедри (зліва направо): 1-й ряд – З.Р. Сафіуліна, І.В. Пестун, О.П. Півень, В.В. Малий, А.Б. Ольховська, О.М. Євтушенко, Л.І. Шушуніна, 2-й ряд – М.М. Кобець, М.Є. Воробйова, І.В. Софронова, І.В. Бондарєва, О.Ю. Рогуля, М.М. Слободянюк, І.В. Тіманюк, Л.П. Дорохова, О.В. Шуванова, С.В. Жадько, Н.Д. Соклакова, І.В.Ткаченко, (2016)

На кафедрі завжди приділялася значна увага матеріально-технічному забезпеченню навчального процесу. Ще у 1995 році був організований та обладнаний один з перших у вузі комп'ютерний клас, який використовувався при проведенні практичних занять, розробці та впровадженні перших у країнах пострадянського простору автоматизованих навчально-контролюючих та управлінсько-пошукових систем, для комп'ютерного тестування тощо. На цей час активно використовується для проведення модульного контролю студентів, для самопідготовки студентів та виконання магістерських і дипломних робіт, а також для підготовки студентів до інтегрованого ліцензійного іспиту «КРОК-2. Фармація». З 2012 р. кабінет виконує функції навчально-тренінгового класу практичної підготовки кафедри, де студенти мають змогу відпрацювати практичні навички з дисциплін, які викладаються на кафедрі. Крім цього, сьогодні

майже всі робочі місця викладачів кафедри оснащені сучасними комп'ютерами для підготовки практичних та семінарських занять, лекцій, розробки та впровадження дистанційного навчання в університеті.

Активно здійснюється робота кафедри з розвитку наукових шкіл та підготовки науково-педагогічних кадрів. На кафедрі захищено 34 дисертації – 4 докторських та 31 кандидатська. Сьогодні виконується 4 докторські та 3 кандидатські дисертації іноземних та вітчизняних здобувачів. Викладацький склад кафедри має високий науково-педагогічний потенціал (кількість викладачів основного складу з науковим ступенем складає 100%). Наукові напрацювання та досягнення колективу кафедри ФММ щорічно відображаються участю у науково-практичних заходах різного рівня, і вже у 1999 р. кафедра стала ініціатором проведення науково-практичної конференції «Актуальні проблеми фармацевтичного маркетингу». Традиція проведення науково-практичних конференцій продовжилася у 2003 р. та 2009 р. Починаючи з 2013 р. конференція під офіційно зареєстрованою міжнародною назвою «Management and marketing in the modern economy, science, education and practice» («Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики») стала щорічною, проводиться з реєстрацією у МОН і МОЗ України, за підтримки Української асоціації маркетингу та має міжнародний індекс цитування. Наукові праці видаються у збірниках. Результати наукових досліджень формуються в наукових методичних рекомендаціях, інформаційних листах, захищаються свідоцтвами на твір та винаходи, а також включаються до галузевих реєстрів нововведень. Кафедрою виконано договірну роботу із дослідження фармацевтичного ринку майже на 300 тис. грн.

Саме кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту стала ініціатором участі у «Наукових пікніках», у яких щорічно беруть участь багато кафедр університету.

Коли у НФаУ було розпочато викладання англійською мовою, звичайно кафедра ММФ не залишилась осторонь. Першими успішно пройшли навчання та у 2004 році отримали сертифікати доц. Рогуля О.Ю., доц. Пестун І.В. та доц. Софронova І.В., які стали лекторами-першопрохідцями та забезпечили навчально-методичними розробками англійською мовою викладання дисциплін «Історія медицини та фармації» і «Менеджмент та маркетинг у фармації». Сьогодні сертифікати, що надають право викладання англійською мовою має майже весь професорсько-викладацький склад кафедри.

Кафедра постійно задіяна у підготовці фахівців практично з усіх спеціальностей, які ліцензовані та акредитовані у НФаУ. Кафедра є випусковою зі спеціальностей «Фармація», «Клінічна фармація» та «Маркетинг». Внаслідок цього зростала кількість дисциплін, закріплених за кафедрою. У 2000-2015 роках викладалося біля 30 дисциплін, для кожної з яких було розроблено необхідне навчально-методичне забезпечення, над яким працював колектив кафедри. Колектив кафедри нагороджений дипломами 1 ступеня та 2 ступеня в номінації «Організаційно-економічний блок дисциплін» як переможець конкурсу-виставки навчальних видань НФаУ (2008), дипломом 1 ступеня, як переможець конкурсу лекційних матеріалів НФаУ (2010).

У зв'язку з вимогами, що висуваються до підготовки кадрів для вітчизняної фармацевтичної галузі, а також з урахуванням зарубіжного досвіду іменування структурних підрозділів з липня 2014 року кафедру перейменовано у кафедру фармацевтичного маркетингу та менеджменту.

Час не стоїть на місці та професорсько-викладацький склад кафедри постійно змінюється та вдосконалюється. Викладачі підвищують свій професійний рівень, поліпшують спеціальні знання, періодично відвідують курси підвищення кваліфікації викладачів у НФаУ, інших вузах України та за кордоном. У 2015 році доценти кафедри Тіманюк І.В., та Бондарєва І.В., пройшли міжнародне стажування на базі Академічного співтовариства Михайла Балудянського в галузі перспективних тенденцій наукових досліджень та сучасних методів викладання, що відбувалось у м. Братислава (Словаччина). На сьогодні відносний показник кількості викладачів основного складу кафедри з науковим ступенем складає 100%.

У 2013 році в рамках розширення професійних зв'язків кафедра фармацевтичного маркетингу та менеджменту стала членом Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація маркетингу».

Кафедра ФММ була і залишається активним учасником міжнародної діяльності Університету. Починаючи з першої міжнародної поїздки до Греції проф. Мнушко З.М. (1997) і донині колектив активно працює у напрямку розширення міжнародних зв'язків. Ще у 1998 році проф. Слободянюк М.М. відвідав Бельгійське виробниче підприємство з метою налагодження співробітництва та обміну досвідом у сфері організації та управління фармацевтичним виробництвом. У рамках міжнародного обміну студенти з Казахстану періодично беруть участь у навчальному процесі НФаУ: студенти відвідують заняття та тренінги, виконують курсові та магістерські роботи на кафедрі ФММ.

Сьогодні отримання зарубіжного досвіду та тісна спільна робота з провідними університетами за кордоном є обов'язковим кроком у наближенні української системи освіти до європейських стандартів. Тому кафедра ФММ активно продовжує пошук шляхів для контактів та співробітництва з зарубіжними вузами. Так, протягом 2012-14 рр. за ініціативою та безпосередньою участю завідувача кафедри проф. Малого В.В. були здійснені візити та укладені договори про співпрацю з вищими навчальними закладами: Університет Хуманітас (м. Сосновіць, Польща), Університет ім. Коменіуса (м. Братислава, Словаччина), Вища школа економіки та адміністративного менеджменту (м. Братислава, Словаччина), Вища медична школа (м. Сосновець, Польща). У жовтні 2014 року зав. кафедри ФММ доц. Малий В.В. здійснив візит до Університету Мазарика (факультет економіки та управління), де були проведені ділові зустрічі з керівництвом навчального закладу з метою укладання договорів щодо подальшого співробітництва та обміну досвідом між університетами.

Викладачі кафедри приймають активну участь в організації та проведенні міжнародних наукових конференцій та семінарів за кордоном (Міжнародна конференція з освіти та соціальних наук (Стамбул, Турція), святкування 20-річчя «Ротарі клуб», м. Замось, Польща, Міжнародна конференція «70th Anniversary of the UN – Current and Future Challenges», яка відбувалась на базі університету Коменського (Братислава, Словаччина), Міжнародна наукова

конференція «Perspective trends in scientific research-2015» (м. Братислава та м. Кошица (Словаччина). Також викладачі кафедри пройшли міжнародне стажування на базі Міжнародного інституту інновацій «Science–Education–Development» за курсом «Медицина і фармація» у м. Варшава (Польща) та Академічного співтовариства Михайла Балудянського в галузі перспективних тенденцій наукових досліджень та сучасних методів викладання у м. Братислава (Словаччина).

У 2014-15 н.р. наступним кроком у міжнародному співробітництві університету та кафедри стало відрядження до Казахстану (м.Алмати, Казахський національний медичний університет ім. С.Д. Асфендіярова) проф. Євтушенко О.М. в рамках проекту «візитинг-професор». Також проф. Євтушенко О.М. здійснила візит у Ташкентський фармацевтичний інститут (Узбекистан), де прийняла участь у Республіканській науково-практичній конференції «Інтеграція освіти, науки і виробництва в фармації», провела семінар «Требования GMP к контролю качества при производстве лекарственных средств» та прочитала цикл лекцій «Новые подходы к формированию рациональной фармакотерапии при лечении антибактериальными лекарственными средствами».

Коллектив кафедри ФММ бере активну участь у постійному інформуванні потенційних майбутніх абітурієнтів про навчання у НФаУ, для чого проводяться різноманітні заходи за багатьма напрямками. Особливістю профорієнтаційної роботи кафедри ФММ є те, що окрім залучення юнаків та дівчат до навчання за спеціальністю «Фармація», кафедра проводить активну інформаційну роботу за спеціальністю «Маркетинг».

Одним з важливих завдань колективу кафедри є проведення інформаційно-агітаційної роботи серед учнів 9-11 класів загальноосвітніх шкіл України та студентів. Профорієнтаційні матеріали про НФаУ періодично розсилаються більш як у 50 шкіл Харківської обл.

Протягом останніх років викладачами кафедри щорічно укладалися договори про співпрацю з проведення профорієнтаційної діяльності з ЗОШ № 3, ЗОШ № 114, НВК № 74, гімназією № 43, ЗОШ № 147, ЗОШ № 37, ЗОШ № 162, гімназією № 12, гімназією № 82, ЗОШ № 10, Дергачівською гімназією № 3 Харківської обл., навчально-методичним комплексом № 1 м. Дергачі Харківської обл., Липецькою ЗОШ Харківської обл., Русько-Тишківською ЗОШ Харківської обл., Жовтневою ЗОШ Харківської обл. та іншими освітніми закладами м. Луганська, м. Суми, м. Полтави, м. Донецька, м. Дніпропетровська у тому числі в областях (Харківській, Сумській, Полтавській, Чернігівській, Кіровоградській). Постійно проводиться анкетування випускників шкіл та коледжів України з метою виявлення майбутніх абітурієнтів НФаУ. Також активна профорієнтаційна робота серед учнів 10 та 11 класів здійснюється викладачами кафедри під час проведення олімпіад.

Завідувачі кафедри професор З.М. Мнушко, а пізніше професор В.В. Малий та проф. Слободянюк М.М. неодноразово проводили виїзні заходи до Київського медичного коледжа ім. П.І. Гаврося, Київського медичного коледжа № 3, Липецького міжшкільного навчально-виробничого комбінату (Харківська обл.), Маловисківських шкіл № 3, № 4 (Кіровоградська обл.) з профорієнтаційної роботи. У році завідувач кафедри ФММ Малий В. В. проводить профорієнтаційну

роботу серед студентів Шепетівського медичного училища, Хмельницького базового медичного коледжу, Кам'янець-Подільського медичного училища та ін.

Особливу увагу під час проведення профорієнтаційних заходів викладачі кафедри надають залученню майбутніх абітурієнтів до навчання за спеціальністю «Маркетинг». Створено презентації та яскрава лекція на тему «Майбутнє за маркетингом». Розроблено та відзнято креативний відеоролик про спеціальність «Маркетинг», який демонструється учням випускних класів шкіл, закріплених за кафедрою.

Колектив кафедри постійно бере участь у проведенні днів відкритих дверей, під час яких презентується інформація про спеціальність «Маркетинг» учням шкіл з багатьох міст України. Також колективом кафедри організуються та проводяться екскурсії по НФаУ (відвідування музею історії фармації, ознайомлення з бібліотекою і кафедрами університету).

У жовтні 2013 р. завідувач кафедри проф. В.В. Малий брав участь у робочій зустрічі «База для взаємодії в Міністерстві соціальної політики України в процесі розробки національних професійних стандартів», яка проходила в рамках проекту «Удосконалення системи освіти заради кращої конкурентоспроможності молоді на ринку праці».

Останні десятиріччя стрімкий розвиток інформаційних технологій розкриває нові можливості та підходи у проведенні профорієнтаційної діяльності. Так у 2010 році був розроблений сайт кафедри ФММ зі сторінкою для абітурієнтів, де розміщена інформація про кафедру та спеціальність «Маркетинг». На власній сторінці кафедри у соціальній мережі Facebook відстежуються звернення та листи відвідувачів та є можливість спілкуватися та відповідати на питання щодо спеціальності «Маркетинг». Створено віртуальний 3-D тур по кафедрі ФММ, розміщений на сайті НФаУ та сайті кафедри, за допомогою якого майбутні абітурієнти можуть ознайомитися приміщеннями та сучасним обладнанням кафедри.

Про спеціальність «Маркетинг» повідомляється на з'їздах фармацевтів, семінарах, тренінгах та конференціях; викладачами кафедри за допомогою засобів Internet проводяться періодичні індивідуальні співбесіди з учнями-претендентами на навчання у НФаУ. Кафедра активно проводить профорієнтаційну роботу під час щорічних «Наукових пікніків», «Ночей науки» та інших заходах з популяризації навчання НФаУ.

Творчі та ініціативні студенти НФаУ з перших днів існування кафедри виявляють велику зацікавленість питаннями управління фармацевтичними організаціями, а також розвитку фармацевтичному ринку. Саме тому на кафедрі протягом багатьох років працює студентське наукове товариство (СНТ). Його робота є важливою складовою науково-дослідної діяльності кафедри фармацевтичного маркетингу та менеджменту. Щорічно в СНТ кафедри працює понад 70 студентів, виконується в середньому біля 80 дипломних та магістерських робіт за спеціальностями «Фармація» та «Маркетинг». За період існування кафедри студентами захищено більше 700 дипломних та магістерських робіт.

Наукові дослідницькі роботи студентів проводяться на базі фармацевтичних виробничих, аптечних та позагалузевих підприємств, оптово-посередницьких фірм з використанням фактичних показників та реальних тен-

денцій. Сьогодні разом з традиційними науковими дослідженнями з менеджменту та маркетингу, студенти вивчають та розвивають такі новітні напрямки як впровадження CRM-систем в діяльність фармацевтичних підприємств, розвиток та впровадження інтернет-технологій в менеджмент і маркетингову діяльність, створення систем лояльності клієнтів фармацевтичних організацій, удосконалювання стратегій брендингу у фармацевтичній галузі, впровадження ключових показників ефективності (KPI) у діяльність фармацевтичних організацій, використання штучного інтелекту в управлінні та маркетингової діяльності фармацевтичних підприємств, управління онлайн-комунікаціями для виявлення потреб споживачів фармацевтичної продукції тощо.

Щорічно студенти СНТ беруть активну участь в конкурсах, конференціях, семінарах різного рівня, які є своєрідним підсумком їх наукової роботи у СНТ. За останні роки кількість наукових публікацій за тематикою кафедри за участю студентів, аспірантів, молодих вчених становить більше 600.

Протягом останніх років на науково-практичних конференціях нагородами були відмічені понад 30 наукових досліджень студентів-учасників СНТ кафедри ФММ. Серед них призери щорічної студентської науково-практичної конференції, призери та переможці щорічного Всеукраїнського конкурсу студентських робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук, тощо.

Дуже важливо під час підготовки сучасного фахівця фармації поєднати теоретичну підготовку з формуванням практичних навичок, що значно підвищить їх рівень адаптації на початку їх трудового шляху. Саме тому виробнича практика студентів є найважливішою частиною підготовки висококваліфікованих фахівців. Кафедра ФММ за допомогою проходження різноманітних практик намагається надати студентам поряд з теоретичною підготовкою, якісну практичну – навчити студентів володіти сучасним економічним мисленням, набути навички управлінської та організаторської роботи, використання сучасного комп'ютерного забезпечення, користування новітніми методиками аналізу ринку та ін. Згідно з навчальними планами НФаУ по кафедрі фармацевтичного маркетингу та менеджменту для спеціальностей «Маркетинг» та «Фармація» студенти проходять декілька виробничих практик: виробничу практику з менеджменту та маркетингу у фармації, комплексну фахову практику, виробничу практику з маркетингових досліджень, навчальну практику з маркетингу, стажування, переддипломну практику. З 2009 року саме з ініціативи кафедри ФММ в НФаУ почали проводитися семінари, а потім й конференції з практичної підготовки студентів, які сьогодні вже стали щорічними. Кафедра впродовж всього часу постійно оновлює існуючі методичні розробки для всіх видів практик та створює нові. В останні 5 років значно розширилось число баз практик, так окрім завжди існуючих фармацевтичних підприємств додалися сучасні компанії, які мають в своїй структурі маркетингові підрозділи. Це надає змогу отримувати студентами практичних навичок не лише в сфері фармації.

Протягом кожного навчального року кафедра ФММ запрошує провідних представників практичної фармації та інших галузей для проведення семінарів, лекцій та тренінгів з метою ознайомлення студентів з усіма напрямками їх майбутньої професійної діяльності, а також іноваціями, які використовуються сучасними провідними фахівцями в їх роботі. Студентам особливо запам'яталися

тренінг академії успішних продажів SV TRADE, семінар Давіда Ресула компанії «GorselTV» (Туреччина), лекція PR-менеджерів рекламного агентства «Defense», бізнес-тренінг психолога Дмитрія Ляховецького та ін. За останні роки студентами було написано більш 30 тез доповідей щодо питань та проблем проходження практики і зроблено 9 виступів на пленарних засіданнях, що ще раз підкреслює рівень якості проведення практики на кафедрі.

З 2013 року щорічно кафедра організує та проводить «День маркетолога» (круглі столи, виставки кращих студентських робіт, проведення виховних заходів з використанням презентацій в Power Point, виступи студентів тощо). Студенти спеціальності «Маркетинг» всіх курсів готують святкові концерти та яскраві привітання викладачів та студентів з професійним святом. Викладачі кафедри у свою чергу вітають один одного та студентів, організовують конкурси, чаювання, нагородження грамотами та креативними подарунками.

Викладачі кафедри на різних етапах становлення та розвитку фармацевтичної галузі приймали активну участь у формуванні національної законодавчої та нормативно-правової бази країни, входили до складу відповідних робочих груп при МОЗ України, приймали участь у розробленні та перегляді закону України «Про лікарські засоби», Концепції фармацевтичної освіти в Україні та освітньо-кваліфікаційних стандартів за спеціальністю «Фармація», Концепції розвитку фармацевтичної галузі в Україні, Стандартів акредитації аптечних закладів, Правил роздрібної реалізації лікарських засобів, Державної цільової програми «Розвиток імпортозамінних виробництв в Україні та заміщення імпортованих лікарських засобів вітчизняними, у тому числі біотехнологічними препаратами та вакцинами» на 2012-2022 роки», ряду галузевих положень та правил (проф. Мнушко З.М., проф. Слободянюк М.М., проф. Євтушенко О.М.), є членами спеціалізованих вчених рад, апробаційної комісії зі спеціальності 15.00.01 – технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація (проф. Малий, проф. Слободянюк М.М., проф. Півень О.П., проф. Пестун І.В., проф. Євтушенко О.М.). Також викладачі кафедри завжди приймали активну участь у громадському житті університету, займаючи посади деканів факультетів, членів Вченої ради, об'єднаної Вченої ради факультетів, Центральної методичної ради, Циклової методичної комісії з фармацевтичної підготовки студентів, методичної профільної комісії з економіко-управлінських дисциплін (з 2013) та ін.

Сумлінна праця провідних співробітників кафедри в різні роки була відмічена нагородами МОЗ України, Харківської облдержадміністрації, обласного фармацевтичного управління, почесними дипломами та грамотами Національного фармацевтичного університету тощо. Досягнення колективу кафедри були відзначені Дипломом II ступеня в номінації «Упровадження наукових досліджень і розробок» на обласному форумі Харківщини «Освіта, наука, виробництво – шляхи інтеграції», Почесною грамотою НФаУ «За сумлінну, плідну працю, високий професіоналізм та відданість справі» (2015 р.).

Кафедра не перестає йти у ногу з часом та активно підтримувати всі новітні кроки. Сучасними напрямками розвитку кафедри ФММ є: дотримуватись стратегічної моделі розвитку НФаУ, продовжувати підготовку докторів та кандидатів наук, брати участь у розробці освітньо-професійних стандартів нового по-

коління, підтримувати належний рівень навчально-методичного забезпечення дисциплін кафедри, розвивати дистанційне навчання, активізувати роботу з отримання навчально-наукових грантів, збільшити кількість публікацій в англомовних журналах, розвивати та підтримувати міжнародну діяльність шляхом налагодження партнерства у сфері освіти.

За роки свого існування кафедра пройшла складний шлях від становлення до стабільності, впевненості у розвитку: сформувала та зміцнила потужну матеріально-технічну базу, значною мірою розкрила науковий потенціал, під впливом бурхливого розвитку навчального закладу досягла високого рівня за всіма напрямками роботи та на сьогодні є вагомю структурою в рамках Національного фармацевтичного університету.

УДК: 378.14: 615.1: 658: 339.138

В. В. Малый, И.В. Софронова, А.Б. Ольховская

Национальный фармацевтический университет

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ И СТАНОВЛЕНИЯ КАФЕДРЫ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО МАРКЕТИНГА И МЕНЕДЖМЕНТА

АННОТАЦИЯ

Сбор, хранение и анализ исторических данных о создании, развитии и перспектив существования каждой организации является не только признаком уважения к прошлому, но и эффективным путем к осознанию уровня реализации долгосрочных планов, пониманию положительного и отрицательного опыта прошлых периодов и помощи в формировании целей и задач на будущее. Статья посвящена предпосылкам создания и историческим путям развития кафедры фармацевтического маркетинга и менеджмента. В частности, представлено развитие и достижения кафедры по таким направлениям как материально-техническая база кафедры, качественный состав преподавателей, международная деятельность, профориентационная работа и др.

Ключевые слова: фармация, образование, кафедра фармацевтического маркетинга и менеджмента, история, качественный состав, международная деятельность, профориентационная работа, награды.

UDC: 378.14: 615.1: 658: 339.138

V.V. Malyi, I.V. Sofronova, A.B. Olkhovska

National University of Pharmacy

HISTORY OF CREATION AND DEVELOPMENT OF DEPARTMENT OF PHARMACEUTICAL MARKETING AND MANAGEMENT SUMMARY

The collection, storage and analysis of historical data about the creation, development and prospects of the existence of each organization is not only a sign of respect to the past, but also an effective way to realize the level of long-term plans, understanding the positive and negative experience of previous periods and assistance in the formation of goals and tasks for future. The article is devoted to historical development of the department of pharmaceutical marketing and management. In particular, the development and achievements of the department in the following

areas as material and technical base of the department, the qualitative composition of teachers, international activities, vocational work have been presented.

Keywords: pharmacy, education, department of pharmaceutical marketing and management, history, qualitative composition, international activity, vocational work, awards.

Перелік використаних джерел інформації

1. До питання підвищення ефективності самостійної роботи студентів / З. М. Мнушко, Н. М. Діхтярьова, И. В. Пестун та ін. // Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів: досвід, проблеми та перспективи : матеріали наук.-практ. конф., 20-21 квіт. 2004 р., м. Харків. – Х. : Вид-во НФаУ, 2004. – С. 49-51.

2. Мнушко, З. М. Інновації у фармації: наука, практика, навчальний процес / З. М. Мнушко, М. М. Слободянюк, С. В. Жадько // Фармац. журн. – 2005. – №6. – С. 14-19.

3. Мнушко, З. М. Адаптивна підготовка маркетологів до практичної діяльності в галузі фармації / З. М. Мнушко, І. В. Пестун, Л. П. Дорохова // Економічна освіта та наука: досвід та перспективи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. – Х., 2007. – С.54-55.

4. Мнушко, З. М. Вивчення менеджменту та маркетингу у системі фармацевтичної освіти за кордоном / З. М. Мнушко, І. В. Софронова // Пріоритети організаційно-економічної науки та освіти у розвитку вітчизняної фармації : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 3-4 берез. 2005 р. – Х. : Вид-во НФаУ, 2005. – С. 39-42.

5. Мнушко, З. М. Проблеми викладання менеджменту та маркетингу у фармації / З. М. Мнушко // Фармац. журн. – 1993. – №1. – С. 16-19.

6. Мнушко, З. М. Стратегія викладання менеджменту і маркетингу у фармації / З. М. Мнушко, Н. М. Омельченко, Л. П. Бовкун // Удосконалення професійної підготовки випускників фармац. вузу : тез. доп. наук.-практ. конф. – Х., 1997. – С. 6-7.

7. Мнушко, З. М. Сучасні підходи до викладання маркетингу при підготовці спеціалістів фармації / З. М. Мнушко // Ефективність використання маркетингу та логістики фармацевтичними організаціями : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 21 жовт. 2008р. – Х. : Вид-во НФаУ, 2008. – С. 231-232.

8. Мнушко, З. Н. Перспективы обучения студентов в соответствии с требованиями болонской декларации / З. Н. Мнушко, Е. В. Шевченко // Економічна освіта та наука: досвід та перспективи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. – Х., 2007. – С. 55-57.

9. Мониторинг современных образовательных тенденций в системе преподавания менеджмента и маркетинга в фармации / З. Н. Мнушко, О. Ю. Рогуля, А. Б. Ольховская и др. // Матер. міжн. наук.-практич. Інтернет-конференції «Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики» (м. Харків, 28-29 березня, 2013 р.). – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 3 – 5.

10. Питання менеджменту і маркетингу у розробці навчальних програм підготовки фахівців фармації / Малий В. В., Пестун І. В., Ольховська А. Б. та ін. // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики

: Матер. IV міжнар. наук.-практ. Internet-конф., м. Харків, 24-25 березн. 2016 р. – Х. : НФаУ, 2016. – С. 5-8.

11. Професійна спрямованість викладання менеджменту у фармації / З. М. Мнушко, М. М. Слободянюк, Н. В. Черноброва та ін. // Актуальні проблеми медичної та фармацевтичної освіти в Україні : тез. доп. респ. наук.-практ. конф. – Х., 1994. – С. 35.

12. Сучасний стан та основні тенденції оптимізації підготовки спеціалістів з менеджменту та маркетингу для фармації / В. В. Малий, М. М. Слободянюк, О. Ю. Рогуля та ін. // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики : Матер. III міжнар. наук.-практ. Internet-конф., м. Харків, 26-27 березн. 2015 р. – Х. : НФаУ, 2015. – С. 3–5.